

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 28.

Torsdagen den 3 april.

Kl. 12 middagen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. A. L. Palander* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående pension *dels* åt enkor och barn efter personer, som ljutit döden i anledning af en för statens räkning verkställd profskjutning, *dels ock* åt en vid samma tillfälle skadad arbetare; och angående pension åt affidne kaptenen J. A. F. Grahms dotter.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt bevillningsutskottets memorial n:o 16 samt statsutskottets memorial n:is 33 och 34, i hvilka memorial föreslagits voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten denna dag skulle ega rum, så anställes nu omröstningar enligt berörda voteringspropositioner i följande ordning, nemligen:

*Gemensamma
omröstningar.*

1:sta omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt. 1).

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att tullen å de i tulltaxerubriken n:o 696 omförmälda väfnader, andra slag än oblekta och ofärgade, skall höjas till 40 öre för kilogram, samt att i anledning häraf nämnda tulltaxerubrik skall erhålla följande förändrade lydelse:

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Väfnader:

af lin, hampa eller andra ej specificerade vegetabiliska spånads-
ämnen med eller utan inblandning af bomull eller jute:

a) släta, tvåskaftade och sådana kyprade, hvilkas hela yta är
till väfnadssättet likartad (icke mönsterväfd), satin eller atlas-
väfnad undantagen:

 som på en yta af 1 cm. i qvadrat innehålla tillsammans
 högst 25 varp- och inslagstrådar, äfvensom all segelduk:
 oblekta och ofärgade 1 kilogram 0: 25,
 andra slag 1 kilogram 0: 40,

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, be-
slutit, att tullen för väfnader af ifrågavarande slag, som på en yta
af en centimeter i qvadrat innehålla tillsammans högst 25 varp-
och inslagstrådar, äfvensom all segelduk skall bibehållas oförändrad.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd
och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,
att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga,
jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och upp-
räkning och utföll omröstningen med 86 Ja och 138 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som,
enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första
Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 110 Ja och 36 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens

 röster eller 86 Ja och 138 Nej,
sammanräkningen visar 196 Ja och 174 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt
i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt. 2).

Den, som bifaller bevillningsutskottets af Första Kammaren
godkända hemställan, att, vid bifall till hvad utskottet i punkten
1:o) af sitt betänkande n:o 15 hemställt angående tullsatserna för
vissa slag af väfnader, Riksdagen tillika måtte besluta, att tull-
förhöjningen skall såsom tilläggsafgift till nu gällande tulltaxa jem-
väl innevarande år utgöras från den tid, som af Kongl. Maj:t be-
stämmes, samt i skrifvelse till Kongl. Maj:t, jemte öfverlemnande

af sitt sålunda fattade beslut, anhålla, det Kongl. Maj:t måtte, så fort ske kunde, förordna om beslutets trädande i kraft, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts).*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, afslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 123 Ja och 101 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 125 Ja och 18 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 123 Ja och 101 Nej,
sammanräkningen visar 248 Ja och 119 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 33, punkt. 2).

Den, som vill, att, i enlighet med Första Kammarens beslut, i staten för telegrafverkets stationer under rubriken »Biträdande tjänstemän» upptages:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
200 telegrafister, hvardera:				Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kr. och efter 10 år med ytterligare 150 kr.
lön 900				
tjenstgöringspenningar, 400 1,300	180,000	80,000	260,000	

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens beslut, i staten för telegrafverkets stationer under rubriken »Biträdande tjänstemän» uppfört:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
255 telegrafister, hvardera:				Efter 5 år kan lönen höjas med 150 kr. och efter 10 år med ytterligare 150 kr.
lön.....	900			
tjenstgöringspenningar, 400	1,300	229,500	102,000 331,500	

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 103 Ja och 121 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 58 Ja och 86 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 103 Ja och 121 Nej,

sammanräkningen visar 161 Ja och 207 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 34, punkt. 1).

Den, som, i likhet med Första Kammaren vill, att Riksdagen må bifalla den vid punkten 5:o af statsutskottets utlåtande n:o 5 af herr Chr. Lundeberg m. fl. fogade reservation och alltså höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 11,637,947 kronor, med 2,553,786 kronor till 14,191,733 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, bifallit den vid punkten 5:o af statsutskottets utlåtande n:o 5 af herr Chr. Lundeberg m. fl. fogade reservation, dock ej i hvad den afser godkännande af Kongl. Maj:ts förslag angående förhöjd dagaflöning under vissa förhållanden åt officerare och underofficerare, samt i följd

här af höjt anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 11,637,947 kronor, med 2,195,082 kronor till 13,833,029 kronor.

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 45 Ja och 180 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 127 Ja och 19 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	45 Ja och 180 Nej,
sammanräkningen visar	172 Ja och 199 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 34, punkt. 4).

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, öka anslaget till militärläkarens undervisning, nu 6,350 kronor, med 5,400 kronor till 11,750 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit att icke bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 55 Ja och 169 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 106 Ja och 36 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	55 Ja och 169 Nej,
sammanräkningen visar	161 Ja och 205 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

6:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 34, punkt. 5).

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, må öka anslaget till de värnpligtiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 1,464,071 kronor, med 99,909 kronor till 1,563,980 kronor samt afslå herr Magnussons förenämnda motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och herr Magnussons förevarande motion ökat anslaget till de värnpligtiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 1,464,071 kronor, med 890,515 kronor till 2,354,586 kronor.

Sedan voteringsseklarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 103 Ja och 118 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 139 Ja och 2 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 103 Ja och 118 Nej,
sammanräkningen visar 242 Ja och 120 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos för remiss till utskott Kongl. Maj:ts vid kammarens senaste sammanträde afgifna propositioner till Riksdagen; och hänvisades dervid till statsutskottet propositionerna:

angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Upsala hospital för Upsala läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka; och

i fråga om ändringar i nådiga förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

Efter föredragning vidare af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel yttrade

Herr Hedin i Stockholm: Riksdagen har begärt, att Kongl. Maj:t skulle framlägga ett förslag till lag i förevarande ärende. I stället meddelar Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t finner ämnet i fråga höra till den ekonomiska lagstiftningens område och därför icke velat annat än blott inhemta ett yttrande af Riksdagen, för att Kongl. Maj:t sedan må förfara med saken efter godfinnande.

Det var en tid, då Andra Kammaren sade sin mening vara: der skall skåpet stå. Och så blef skåpet placeradt på det ställe, som Andra Kammaren ville. I frågor sådana som denna — jag begär det icke med afseende på andra frågor — skulle jag önska, att Andra Kammaren ville återgå till sina gamla vanor.

Uppenbarligen har finansministern här låtit förleda sig af det föredöme, som civilministern gifvit i förslaget till lag om fosterbarnsvården. Jag ser mig därför nödsakad att äfven med anledning af denna nu föreliggande proposition framdeles väcka en motion i syfte, att Kongl. Maj:t:s ekonomiska lagstiftningsrätt icke måtte ytterligare utsträckas.

Vidare yttrades ej. Ifrågavarande proposition jemte det af herr Hedin i Stockholm nu afgifna yttrande öfverlemnades till lagutskottet.

Till statsutskottet hänvisades ytterligare följande propositioner, nemligen:

angående ändring af bestämmelserna om statsunderstöd åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och arbetshem för sinnesslöa; och angående ålderstillägg å lönen för lektorn vid tekniska elementarskolan i Borås J. R. Åkerlund.

§ 5.

Härefter föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17.

§ 6.

Vidare föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866.

§ 7.

Till afgörande förelåg konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:t:s proposition med förslag till ändrad lydelse af 1 § 11:o tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade hänvisats Kongl. Maj:t:s till Riksdagen aflättna proposition n:o 43, deruti Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

»Förslag

till ändrad lydelse af 1 § 11:o tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

11:o. Boktryckare vare pligtig att af allt, som hos honom tryckes, till kongl. biblioteket samt till hvarterdera af rikets universiteter, enligt de närmare föreskrifter och vid det ansvar, som stadgas i lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen bestämmer, utan betalning aflemna ett fullständigt och felfritt exemplar jemte dertill hörande planscher.

Utskottet hemställde emellertid, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer af:

herr *Blomberg*, som hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga det förslag till ändrad lydelse af 1 § 11:o tryckfrihetsförordningen, som innefattades i Kongl. Maj:ts proposition;

samt herrar *Rodhe*, *Behm*, friherre *Wrangel von Brehmer*, *Säve* och *C. Nyström*, hvilka instämt med herr *Blomberg*; samt

herr *Johnsson* i Bollnäs mot vissa delar af utskottets motivering.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Hammar-skjöld*: Herr grefve och talman, mine herrar! Det är en för alla bekant sak, att på senare tid det i åtskilliga tryckalster använda papperet allt mer och mer försämrats. Hufvudsakligen beror detta derpå, att man i allt större utsträckning vid papperets tillverkning användt så kallad slipad trämassa.

Särskildt hvad angår den viktiga del af vår tryckta litteratur, som utgöres af tidningarne, är förhållandet det anmärkta, att ett synnerligen dåligt papper användes. Detta är i och för sig icke att beklaga. Det dåliga papperet är billigare, och därför blifva tidningarne billigare och kunna således vinna ökad spridning. Det större antalet af tidningsexemplaren kommer icke att gömmas någon längre tid, och det kan därför vara skäligen likgiltigt, hurudan beskaffenheten af papperet i dessa är.

Men med afseende på vissa exemplar af tidningarne är förhållandet ett annat, nemligen de exemplar, som äro afsedda att i biblioteken gömmas för all framtid och sålunda åt minnet bevara hvad som händt och hvad folk tänkt och känt i våra dagar. Dessa arkivexemplar böra vara af större varaktighet för att kunna tjena nämnda viktiga ändamål. Att papperet i dessa exemplar bör vara af större varaktighet kan anses vara påkalladt äfven ur den synpunkten, att för tidningsårgångarnes herbergerande i biblioteken och

för deras inbindande erfordras ganska stora kostnader, som äro att betrakta som till större delen bortkastade, då i följd af papperets beskaffenhet en snabb förmultning af tidningarne eger rum, och deras användande för forskning således är inskränkt till endast ett fåtal år.

Dessa förhållanden äro, som sagdt, kända, och jag tror äfven erkända. Frågan är, huru man skall få de nämnda olägenheterna afhjelpa. Man har härvid tänkt på två utvägar. Den första består deri, att man fortfarande låter arkivexemplaren tryckas på huru dåligt papper som helst, men efter tryckningen och efter exemplarens aflemnande till biblioteken underkastar tidningsnummer och öfriga tryckalster, som kunna komma i fråga, en särskild behandling, i syfte att öka varaktigheten. En metod, som i detta afseende kommit till användning på vissa håll, består i impregnering med zaponvätska. Såsom synes af chefens för ecklesiastikdepartementet anförande, hvilket återopas i den kongl. propositionen, är detta förfarande, då det skall användas i större utsträckning, förenadt med mycket stora svårigheter. Dels är vätskan ganska dyr, dels erfordras för impregneringen, vid hvilken hvarje blad indränkes, pressas och torkas, betydliga arbetskrafter och betydligt utrymme. Vid torkningen måste hvarje blad behandlas för sig och utbredas på ett galler, och det är lätt att inse, hvilket utrymme och hvilka arbetskrafter som måste tagas i anspråk vid ett sådant förfarande.

De praktiska svårigheter, som här möta, hafva föranledt Kongl. Maj:t att bortse från denna metod och i stället tänka på en annan, nemligen den som ligger i förslaget, att de s. k. arkivexemplaren, som enligt tryckfrihetsförordningen öfverlemnas till de offentliga biblioteken, skola på grund af föreskrift i lag, tryckas på bättre papper, som lemna garanti för tryckalstrets varaktighet. För detta ändamål erfordras uppenbarligen ändring i tryckfrihetsförordningens bestämmelse om skyldigheten att aflemna arkivexemplar. Tryckfrihetsförordningen innehåller för närvarande bestämmelse om skyldighet att aflemna arkivexemplar, men uttalar sig icke om beskaffenheten af det papper, hvarpå dessa exemplar skola vara tryckta, och det är naturligt, att de vid detta förhållande till största delen blifva tryckta på det sämre och ovaraktigare papperet.

Att emellertid i sjelfva tryckfrihetsförordningen intaga så detaljerade föreskrifter, som i detta afseende skulle vara erforderliga, kan näppeligen sättas i fråga. Dessa föreskrifter skulle blifva allt för vidlyftiga, och det är antagligt, att de icke sällan skulle komma att underkastas förändringar med anledning af nya rön på pappers- tekniken område. Förändringen i tryckfrihetsförordningen synes därför böra inskränka sig till att möjliggöra en i enlighet med § 87 regeringsformen stiftad särskild lag, som närmare bestämmer, på hvad sätt ifrågavarande skyldighet att aflemna arkivexemplar skall fullgöras, för att det afsedda ändamålet dermed må kunna realiseras.

Konstitutionsutskottet, som haft den kongl. propositionen till behandling, har, såvidt jag kunnat finna, både vitsordat behofvet af en särskild föreskrift i berörda afseende och förklarat sig gerna erkänna, att bästa sättet att nå syftet är att föreskrifva, att arkiv-

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

exemplaren tryckas på bättre papper än det stundom använda; icke heller har utskottet haft något att invända deremot, att denna föreskrift meddelas i en särskild lag och att tryckfrihetsförordningen hufvudsakligen blott hänvisar till denna särskilda lag och derigenom möjliggör en sådan lags stiftande.

Konstitutionsutskottet har emellertid afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Skälet härtill har varit, att konstitutionsutskottet icke vid den kongl. propositionen funnit fogadt något förslag till den särskilda lag, som är i fråga och som, derest ändringen i tryckfrihetsförordningen genomfördes, skulle blifva gällande efter att hafva antagits af Konung och Riksdag enligt 87 § regeringsformen. Konstitutionsutskottet har ansett, att ändring i tryckfrihetsförordningens bestämmelse om arkivexemplars aflemnande icke bör företagas, då man icke genom framläggande af förslag till den särskilda lagen erhållit någon öfverblick öfver de blifvande bestämmelsernas innehåll.

Utan tvifvel bör en förutsättning för hvarje lagändring och således äfven för den nu af Kongl. Maj:t föreslagna vara den, att man, när man beslutar lagändringen, är orienterad i hvad den innebär. En sådan orientering förefinnes också här, så vidt jag kunnat finna, i den kongl. propositionen, särskildt i det åberopade yttrandet af chefen för ecklesiastikdepartementet, hvori omtalas syftet med den föreslagna lagändringen, nemligen att tryckerierna skulle åläggas att trycka sådana exemplar, som skola aflemnas till biblioteken, på papper af bättre och varaktigare beskaffenhet.

Det synes, som hade utskottet vid sitt afstyrkande af förslaget äfven haft en annan tanke, nemligen att konstitutionsutskottet, såsom grundlagens väktare och såsom vårdare af tryckfrihetens och boktryckerinäringens intressen, icke kunnat tillstyrka denna förändring i tryckfrihetsförordningens bestämmelser, då utskottet icke har säkerhet för att de nya bestämmelserna i allo skulle blifva med billighet och rättvisa öfverensstämmande och icke allt för betungande för boktryckarne. Jag tillåter mig härvid påpeka, att en sådan säkerhet, som konstitutionsutskottet sålunda åsyftar, icke är möjlig att vinna, att det af konstitutionsutskottet använda argumentet måste anses bevisa mera än hvad utskottet vill bevisa, och att, om detta argument håller streck, utskottet bort icke blott tills vidare och i brist af utredning, utan principiellt och för all framtid afstyrka den ifrågavarande ändringen i tryckfrihetsförordningen. Ty, mina herrar, om vid denna proposition vore fogadt ett förslag till blifvande lag, hvilken säkerhet skulle dermed vara vunnen? Detta förslag, som varit fogadt vid denna proposition, skulle ju sedan, om grundlagsändringsförslaget blifvit antaget såsom hvilande, undergå vidare behandling i högsta domstolen, det skulle blifva föremål för en kongl. proposition till Riksdagen och skulle vid behandlingen i Riksdagen kunna förändras huru mycket som helst. Det är temligen tydligt, att beskaffenheten af det förslag, som vore fogadt *ad notitiam* vid en dylik proposition, icke innebure någon verklig garanti för hvad denna civillag skulle komma att slutligen innehålla. Och hvad mera är, äfven om det förslag, som tänkes bifogadt denna

proposition, blefve utan en bokstafs förändring antaget, hvilken säkerhet skulle konstitutionsutskottet ega därför, att icke den sålunda tillkomna lagen sedermera blefve gång på gång utan konstitutionsutskottets hörande ändrad i samma ordning, hvari civillagar i allmänhet ändras. Således, vill konstitutionsutskottet, på grund af sin pligt att egna omvårdnad åt boktryckerinäringens och tryckfrihetens intressen, hafva fullständig säkerhet därför, att icke betungande bestämmelser med afseende på aflemnande af arkivexemplar nu eller framdeles blifva införda, då har konstitutionsutskottet, såvidt jag förstår, icke annat att göra än att antingen afstyrka hela propositionen eller också föreslå den ändring, att samtliga bestämmelser om aflemnande af arkivexemplar intagas i sjelfva tryckfrihetsförordningen. Det sista låter sig, såsom förut blifvit anfördt, näppeligen göra, och det första alternativet vore uppenbarligen i hög grad att beklaga, eftersom på det sättet en stor del af vår litteratur och särskildt en stor del af tidningslitteraturen skulle löpa fara att blifva förstörd inom ett fåtal år, och alltså denna källa för vår tids historia blifva otillgänglig för våra efterkommande.

Man kunde vidare mot konstitutionsutskottet invända, att om framläggandet af ett dylikt särskildt förslag skulle utgöra förutsättningen för denna lags antagande, så kunde det också vara endast för denna lags *slutliga* antagande, och det kunde då vara tids nog, om ett sådant förslag framlades vid nästa riksdag, innan det eventuellt hvilande grundlagsförslaget blefve af Riksdagen slutligen pröfvadt. Nu är det ingalunda af ovilja att meddela hvad meddelas kan, som ett dylikt förslag icke blifvit bifogadt, utan det beror derpå, att, som herrarne torde veta, den s. k. pappersfrågan för närvarande är under behandling. Med pappersfrågan menar man då införande af bestämmelser om bättre papper i officiellt tryck och andra officiella handlingar. Utredningen af denna fråga är naturligtvis af mycket stor betydelse äfven för det nu föreliggande ämnet. Det afgifna betänkandet i den s. k. pappersfrågan är för närvarande ute på remiss, och jag kan icke säga, huru förslaget slutligen kommer att gestalta sig.

Utskottet fäster sig särskildt vid kostnadsfrågan, d. v. s. dervid, hvilken kostnad skulle ådragas boktryckarne genom den ifrågasatta föreskriften. Huru stora dessa kostnader slutligen komma att blifva, beror naturligtvis i hög grad på de pretentioner man ställer på papperet. Jag tror icke man behöfver uppställa några alltför stora anspråk i detta afseende. Det papper, som användes i Posttidningen, tror jag vara tillräckligt godt för ändamålet. Och jag har gjort mig underrättad derom, att en af våra största dagliga tidningar, nemligen Aftonbladet, af fri vilja trycker arkivexemplaren och en del exemplar för redaktionens eget bruk på papper, som af sakkunnige anses fullt tillfredsställande. Kostnadsfrågan är emellertid en temligen invecklad fråga, därför att kostnaderna särskildt för tidningarna äro högst väsentligt olika, allt efter som tidningstrycket verkställles med eller utan rotationspress. Jag skall icke ingå på några sådana tekniska detaljer, som skulle erfordras för att styrka

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

detta påstående. Men från fullt tillförlitligt håll vet jag, att kostnaderna blifva omkring de femdubbla, i fall rotationspress användes, hvilket inemot 30 tidningar i Sverige lära göra. I öfriga fall blifva kostnaderna en ren obetydlighet, som icke kan utgöra något hinder. Men då rotationspress användes, blifva deremot, som antydt, kostnaderna ganska stora. Och jag antager som visst, att då det tilltänkta civillagsförslaget kommer under behandling, man också skall taga i öfvervägande, huruvida åt tryckerierna någon ersättning bör gifvas för de ökade kostnaderna för arkivexemplaren. Detta synes vara så mycket naturligare, som, om man använde den andra metoden, kostnaden uppenbarligen skulle falla det allmänna till last.

Konstitutionsutskottet slutar dermed, — eller säger åtminstone nära slutet af betänkandet — att utskottet haft så mycket mera »skäl förvänta, att ett förslag till en sådan lag varit fogadt vid den kongl. propositionen, som tillförene ett dylikt förfarande i jemförliga fall egt rum». I anledning af detta yttrande har jag dragit mig till minnes hvad som förekommit i fall, hvilka synts mig mest jemförliga med det föreliggande, och dessa fall hafva, enligt mitt förmenande, icke varit af så öfvertygande beskaffenhet, som utskottet förutsatt. Det allra mest jemförliga fall, som jag känner till, förekom, då bestämmelserna om den litterära eganderätten, hvilka förut återfunnits i tryckfrihetsförordningen, på 1870-talet öfverflyttades till civillagstiftningen. Dermed tillgick så, att år 1873 Kongl. Maj:t framlade proposition om sådan ändring af tryckfrihetsförordningen, att nämnda bestämmelser om den litterära eganderätten måtte derur utgå för att i stället intagas i civillag. Vid denna proposition fans icke fogadt något som helst lagförslag; motiveringen var knapphändig och innehöll icke någon upplysning om den tilltänkta lagens innehåll. Kongl. Maj:ts proposition blef af konstitutionsutskottet enhälligt tillstyrkt och antogs af båda kamrarna utan diskussion. År 1876 blef det hvilande grundlagsförslaget slutligen antaget. För nämnda års Riksdag framlades ett förslag till lag om litterär eganderätt, såsom också nödigt var för att ersätta den lucka, som uppkom genom ifrågavarande bestämmelsers uteslutande ur tryckfrihetsförordningen. Det egentligen tilltänkta förslaget till lag om den litterära eganderätten hade emellertid icke blifvit färdigt. Till följd deraf hjälpte man sig så, att då — år 1876 — framlades och antogs utan invändning ett förslag, som var ordagrant lika med de uteslutna bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen. År 1877 antogs sedermera den lag om den litterära eganderätten, hvilken i hufvudsak ännu i dag är gällande. Detta är ett exempel.

Ett annat exempel, som ligger närmare vår tid, är förfarandet med lagstiftningen om straffregistret. När Kongl. Maj:t framlade proposition om sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, som erfordrades för inrättande af straffregister, var vid denna proposition fogadt ett förslag till lag om straffregister, nemligen det då föreliggande komitéförslaget i ämnet. Jag behöfver icke erinra herrarne, att detta komitéförslag icke i och för sig innebar upplysning, huru Kongl. Maj:ts proposition, och ännu mindre, huru förslaget efter be-

handlingen i Riksdagen skulle komma att se ut. I sjelfva verket har det visat sig, att lagen om straffregister blef betydligt annorlunda än komitéförslaget. Kongl. Maj:ts proposition blef icke antagen. Den ändring i tryckfrihetsförordningen, som slutligen vidtogs för att möjliggöra införandet af straffregister, skedde på enskild motionärs förslag, hvarvid naturligtvis icke fans fogadt något förslag till lag om straffregister. Man nöjde sig fortfarande med komitéförslaget. Det förekom icke några starkare invändningar ur denna synpunkt. Invändningar förekommo visserligen, men de vunno icke synnerligt gehör i kamrarna.

Requisitionslagarnes antagande är ett tredje exempel. När efter några försök, som icke ledde till något resultat, Kongl. Maj:t framlade förslag till ändring i 74 § regeringsformen i syfte att möjliggöra antagande af requisitionslagar, voro vid denna proposition fogade utkast till sådana lagar. Dessa utkast hade emellertid icke annan officiel karakter, än att de voro af chefen för landtförsvarsdepartementet öfverlemnade för ändamålet. De kunna alltså sägas hafva haft samma betydelse i förevarande afseende som komitéförslag, nemligen att utgöra en orientering, huru man tänkt sig de blifvande bestämmelserna, men de inneburo icke någon som helst säkerhet, huru förslagen efter behandlingen i alla instanser och slutligen i Riksdagen skulle komma att taga sig ut. Då Riksdagen antog ändringen af 74 § regeringsformen, kunde den således icke utgå derifrån, att requisitionslagarne skulle komma att erhålla det ena eller det andra innehållet. Fastmera kan man säga, att genom detta liksom de öfriga af mig nu anförda precedensfallen — hvilka fall torde vara de viktigaste — har det bestyrkts, att hvad som kan vara till nytta till behandlingen af ett grundlagsförslag sådant som det föreliggande är att hafva tillgång till en orientering i frågan. Denna orientering kan lemnas i form af lagtext, som då i viss mån ersätter hvad som eljest lämpligen skulle sättas i motiveringen. En sådan orientering, såvidt den för närvarande är möjlig att lemna, förefinnes, såsom jag redan förut sagt, i den kongl. propositionen, särskildt i ecklesiastikministerns yttrande; och att begära något mera, att begära säkerhet därför, att de blifvande föreskrifterna få det ena eller andra innehållet, skulle, såsom jag tror mig hafva visat, föra allt för långt.

Jag förstår naturligtvis mycket väl, att emot konstitutionsutskottets afstyrkande finnes ringa eller ingen utsigt, att förslaget denna gång skall vinna Riksdagens bifall, men jag kan ej underlåta att uttala mitt beklagande, att lösningen af en fråga, som dock i sin mån är mycket viktig, nemligen frågan om åtgärder i syfte att bevara åt efterverlden kännedom om hvad vårt slägte handlat, känt och tänkt, skall fördröjas minst 4 år, och att man sålunda kan riskera, att ytterligare minst 4 år af vår historia komma att för framtidens forskare utgöra en jämförelsevis okänd terräng.

Herr Boëthius: Herr talman! Ingen kan lifligare än jag vara öfvertygad om önskvärdheten af den reform, som den kongl. pro-

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förelagningen.
(Forts.)

positionen innebär, d. v. s. om vigten utaf att dessa dyrbara minnesmärken af vår tids kultur bevaras åt efterverlden. Och jag anser detta mål vara så viktigt att vinna, att, om det icke kan ske på annat sätt, *statsverket* bör ikläda sig de kostnader, som därför äro nödvändiga.

Jag kan emellertid icke anse, att hvad statsrådet och chefen för justitiedepartementet här anfört varit tillräckligt att vederlägga de betänkligheter, konstitutionsutskottet hyst. Jag ber nemligen att få påpeka följande. Om nu Riksdagen antager såsom hvilande denna grundlagsförändring, och sedan vid nästa riksdag ett förslag till civillag föreligger, som är otillfredsställande och därför icke antages, då blir det, i fall det hvilande grundlagsförslaget af denna riksdag godkännes, en lucka i vår lagstiftning, ty då hänvisar grundlagen till en civillag, som *icke* finnes. Derfor blir det väl nödvändigt att då förkasta det hvilande grundlagsförslaget. Men det synes mindre lämpligt, att Riksdagen antager ett grundlagsförslag, om det är utsgt att nödgas förkasta det vid en följande riksdag.

Hvad som väckt *mina* farhågor för att saken, om denna grundlagsförändring nu antages såsom hvilande, ej genom civillagstiftning vid en följande riksdag kan nöjaktigt ordnas, är frågan om kostnaderna. Det har nemligen uti utskottet uppgifvits, att i vissa fall denna nya skyldighet skulle ådraga boktryckarne mycket afsevärda kostnader, så afsevärda, att staten icke rimligtvis kan för ett sitt ändamål lägga dessa kostnader på enskilde. Det skulle särskildt bero af att rotationspressar icke kunna trycka ett så litet antal exemplar, som erfordras, utan att man med sådan skulle nödgas trycka omkring 20 exemplar på det dyrbara papperet. Det har därför synts mig, att Riksdagen måste taga denna sak i noggrant öfvervägande, då Riksdagen icke bör ålägga vissa enskilda personer en oskäligen kostnad. Nu erkände också herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet detta och yttrade, såvidt jag hörde honom rätt, att genom de bestämmelser, som skulle intagas i civillagen, kunde denna fråga nöjaktigt ordnas, d. v. s. ersättning, om så befunnes skäligt, varda beviljad.

Men, mine herrar, om vi antaga detta grundlagsförslag såsom hvilande, så är den möjligheten ju afskuren. Ty det står här i förslaget, att boktryckarne skola *utan betalning* aflemna exemplar. Är detta fastslaget i grundlagen, lärer väl ej genom en civillag ersättning kunna beviljas åt boktryckare. Derfor och då jag var så ifrig för att saken så snart som möjligt skulle komma till stånd, yrkade jag i konstitutionsutskottet, att paragrafen skulle antagas såsom hvilande, men med uteslutande af orden »utan betalning», hvilket innebar, *icke* att dermed blifvit fastslaget, att boktryckare skulle få betalning, *utan* att frågan skulle stå öppen och kunna undersökas. Om det då visade sig, att kostnaderna verkligen vore så afsevärda, skulle i civillagen kunna stadgas något om ersättning. Visade det sig åter, att dessa uppgifter, som vi fått i konstitutionsutskottet, vore öfverdrifna, ja, då kunde man i civillagen utesluta detta om ersättning — och då vore dermed ingen fara skedd. Detta mitt

yrkande, att man skulle antaga paragrafen med uteslutande af orden »utan betalning» vann emellertid icke något som helst gehör i konstitutionsutskottet, och då jag under sådana förhållanden ansåg mitt yrkande lönlöst och måste erkänna det principiellt rigtiga i att icke nu antaga en grundlagsförändring, som man kanske skulle nödgas förkasta, därför att den särskilda civillagens lydelse icke vore lämplig, så reserverade jag mig ej, utan fann mig uti att frågan uppskötts ännu några år, ehuru jag får erkänna, att jag gjorde det med stor ledsnad.

Jag får också nu under dessa förhållanden yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Ernst Carlson* instämde häruti.

Herr *Österberg*: Herr talman! Mine herrar! Jag har dristat mig att begära ordet i denna sak, därför att jag väl torde vara en utaf de få af kammarens ledamöter, som kan göra anspråk på att vara fackman på boktryckareområdet.

Beträffande den af Kongl. Maj:t föreslagna ändringen af ordalydelsen i 1 § 11 mom. af tryckfrihetsförordningen, hvaruti det skulle framdeles hänvisas till en särskild lag, som skulle föreskrifva, huru boktryckarne skulle gå till väga vid tryckning af de särskilda exemplar, hvilka boktryckarne nu äro skyldiga att aflemna till rikets tre bibliotek, så kan man naturligtvis från fackmannahåll icke annat än vara öfvertygad om att, derest en dylik bestämmelse antoges och en dylik civillag framdeles blefve stiftad, boktryckarne här i landet skulle komma att åläggas betydande omkostnader just för dessa arkivexemplar. Det är att lägga märke till att icke blott tidningar tryckas på s. k. trämassepapper — som dock icke består uteslutande af slipad trämassa, utan i allmänhet innehåller 20 å 25 procent kemisk massa för att göra papperet hållbart — utan äfven en hel del broschyrer. Äfven länskungörelserna bruka i allmänhet tryckas på dylikt papper. Tidningarnas format vexla också afsevärdt mycket. Det är, kan man säga, flera hundra olika format på tidningar. Dessutom är det icke *en* pappersfabrik, som levererar tidningspapper, utan ett tjugutal sådana.

Nu är det äfven att lägga märke till det förhållandet, att boktryckarne icke använda samma slags tryckpressar, utan att det finnes 8 å 10 olika slags sådana pressar. Det finnes tryckpressar med enkla cylindrar och det finnes tryckpressar med dubbla cylindrar, båda dessa modeller för tryckning med enkelt arkpapper. Så finnes det också tryckpressar med dubbla cylindrar, s. k. komplexmaskiner, i hvilka tryckas tidningspapper i dubbelt format, och der papperet, för att kunna tryckas, alltid måste vara fuktadt med vatten, därför att tidningspapperet går fram på ett system utan band. Vidare finnas också s. k. rotationsmaskiner, hvilka vexla afsevärdt i storlek och utseende. En del rotationsmaskiner trycka blott 4-sidiga tidningar. Andra rotationsmaskiner kunna trycka 4-, 8- å 12-sidiga tidningar, under det att andra åter kunna trycka 4-sidiga tidningar med inskjutande af bihang på två sidor. För att i rotationsmaskiner

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

kunna trycka med så omvexlande antal sidor kräfvades naturligtvis olika bredd på den pappersrulle, som användes. Det finnes ett tidningsstryckeri här i Stockholm, som kan trycka i rotationsmaskin ända till 12-sidiga tidningar. De pappersrullar, som användas för detta ändamål, kunna vara ända till 2 meter breda. Samma tidning tryckes också i 8- och 4-sidiga exemplar, och användas alltså pappersrullar i 3 olika bredder.

Om man nu ser på saken, skall man finna, att, om man håller sig till tryckning af tidningar i rotationsmaskin, en boktryckare skulle blifva skyldig att hafva 2 à 3, ja, kanhända ännu flera olika storlekar på pappersrullarna af extra, särskild, af staten bestämd och för arkivexemplar afsedd papperssort. Men det är icke sagt, att det bruk, som levererat det vanliga tidningspapperet, också kan leverera det extra papperet. Fråga blir i så fall, om det finnes något särskildt bruk, som gör detta normalpapper, och om bruket kan åtaga sig att äfven göra tidningspapper af den bredd, som kräfvades för en tidning, som behöfver ända till 2 meter breda pappersrullar. Finnes ej detta, blir frågan, huru denne boktryckare skall bära sig åt. Och äfven om det finnes bruk, som kunna åtaga sig att leverera normalpapperet, behöfver hvarje boktryckare så litet papper för arkivändamål, att nog detta papper kommer att ställa sig jemförelsevis dyrt. Jag vet, att det papper, som användes af den tidning herr justitieministern omnämnde, kostar 2 gånger mera per kilo än hvad som betalas för det vanliga tidningspapperet.

Så är här ytterligare något att observera, nemligen att en utaf de sakkunnige, som yttrat sig, förklarar, att det är en ganska enkel sak att byta ut en rulle papper och sätta in en annan rulle. Jag skall be att få visa, huru en rotationsmaskin ser ut, på det att kammararens ledamöter må bli i tillfälle att bedöma, hur enkelt det är att utbyta en rulle papper och sätta in en ny sådan i en rotationsmaskin. Med den hastighet, en dylik rotationsmaskin har, kommer det naturligtvis att tillverkas många flera tidningar än som för arkivändamål äro behöfliga. Ser man saken från boktryckarnes sida, är det sålunda en betydande svårighet, som uppstår för hvarje gång arkivexemplar skola tryckas, om detta nu skall ske på särskildt slags papper, ett normalpapper, och på samma gång blir det, utom de ganska stora extra kostnader, som genom de dyra arbetskrafterna komma att åsamkas boktryckarne, äfven kostnader för detta extra papper, hvilket för ett år måhända kommer att belöpa sig till en half rulle, då under vanliga förhållanden dagligen konsumeras 2 eller 3 rullar.

En annan synpunkt, som man bör taga i betraktande, då det gäller att stifta en lag i denna fråga, är, att, om en boktryckare, sedan han på billigt papper tryckt upplagan af en tidning eller en broschyr, på grund af någon omständighet glömmar att taga fram af normalpapperet och trycka af tidningen eller boken på detta papper, så kan det inträffa, att, när han en dag skall aflemna arkivexemplaren, han saknar ett nummer af sin tidning eller ett ark af sin bok. Stilformen för ifrågavarande tidningstryck eller boktryck är då redan aflagd, men som lagen fordrar, att han vid visst vite

skall aflemna allt arkivtryck på normalpapper, blir resultatet det, att boktryckaren för att undgå rättegång får sätta upp en hel tidning med alla dess annonser för att åstadkomma en trogen kopia af sin tidning; och herrarne kunna vara öfvertygade om att det kostar flera hundra kronor. Nu kan visserligen invändas, att en boktryckare naturligtvis icke får glömma just den omständigheten, att han skall aflemna särskilda tryckta arkivexemplar. Det kan ju mycket väl sägas, att ingen får försumma sina skyldigheter, och med flit gör väl ingen det heller, men det kan inträffa, att en boktryckare kan komma i den situationen, att, då han skall aflemna arkivexemplar, han till följd af en arbetares eller en arbetsförmans försummelse icke är i besittning af ett visst tidningsexemplar eller bokark, tryckt på normalpapper, och då står han der samt får då vidkännas de extra utgifterna.

Nu är det ju själfklart, att det är behöfligt, att man tager vara på och för efterverlden bevarar allt hvad som tryckes i landet, och boktryckarne erkänna naturligtvis villigt, att detta är nyttigt och gagneligt för kulturen och landet. I allmänhet tryckas ju också, såsom bekant, nästan alla böcker på bättre papper än tidningspapper, och allt bokarbete, som utgår, är sålunda i regeln tryckt på sådant papper, att det kan förvaras i århundraden. Samma förhållande gäller äfven de flesta tidskrifter, som tryckas här i landet. Dessa tryckas icke på slipad trämassa; — måhända ingår en liten procent deraf, men det öfvervägande procenttalet af massan i dylikt papper är s. k. kemisk massa, som till sin hållbarhet är fullt effektiv.

Man kan således icke finna annat, än att, derest Riksdagen antoge en lag, som skulle ålägga boktryckarne de skyldigheter man här tänkt sig, det i alla händelser skulle blifva betungande för boktryckarne att fullgöra dem ålagda skyldigheter. Det synes mig, som om man vid denna frågas förberedande behandling bort rådföra sig med Sveriges boktryckareförening för att få utlåtande af fackmännen, huru det kan komma att ställa sig med afseende på en framtida bestämmelse af föreliggande art. Att döma af de handlingar, som här äro tillgängliga, synes man icke hafva gjort en dylik förfrågan hos landets boktryckare. Man kan nu visserligen säga, att dessa äro part i saken, men man bör å andra sidan se till, att icke blott den part höres, som har intresse af att få det bästa papperet, nemligen dem, som äro anställda vid biblioteken, utan äfven den part, som man skall ålägga att utan ersättning tillhandahålla ett visst antal arkivexemplar.

Det synes mig äfven, att, om denna fråga blifvit grundligt utredd, man bort taga i öfvervägande, huruvida icke boktryckarne i stället för att, såsom nu sker, aflemna *ett* exemplar af hvad som tryckes till de tre biblioteken skulle kunna lemna *två* exemplar, af hvilka det ena skulle bindas in och ställas undan och det andra vara tillgängligt för arkivstudier. Det senare kunde då användas under en följd af år och slitas upp, och man hade ändå kvar det exemplar, som stätt oanvändt i biblioteket.

En annan sida af saken, som bör utredas, är hvad kontrollen

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förfordningen.
(Forts.)*

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

kommer att kosta statsverket. Den torde medföra icke så obetydliga utgifter. Ty om man ordnar saken så, att det blir ett visst bruk i landet, som skall tillverka normalpapper för boktryckarne i olika slags rullar och i alla möjliga dimensioner, så måste i alla fall detta bruks tillverkning kontrolleras, och om det blir så, att olika bruk kunna tillverka sådant papper, och prof af normalpapper tillhandahålles dem, så måste det dock alltid kontrolleras, att de följa detta prof. Det blir då naturligtvis ett embetsverk, som skall utföra detta öfvervakande. Antingen måste skapas ett nytt embetsverk eller, om man anförtror dessa göromål åt ett redan befintligt sådant, måste åtminstone för detta ändamål anställas särskilda embetsmän. Det är således åtskilligt att beakta äfven med afseende på denna sidan af saken.

Beträffande hvad i öfrigt här blifvit ifrågasatt, nemligen att man skulle söka på något sätt behandla redan befintliga arkivexemplar för att för framtiden göra dem starkare än de nu äro, så anser jag, att det är alldeles omöjligt att göra detta utan att i så fall räkna med en kostnad af millioner, och att det skulle åtgå en tidrymd af en hel mansålder för verkställandet af detta besvär. Och ändock är jag öfvertygad om att resultatet icke skulle komma att utfalla till fullkomlig belåtenhet.

I det skick, hvori frågan nu ligger, anser jag därför det lämpligast, att Riksdagen bifaller hvad konstitutionsutskottet föreslagit och sålunda afslår frågan. Dock kan jag icke instämma med hvad utskottet i sin motivering säger derom, att det i allmänhet håller med Kongl. Maj:t om att man bör göra någonting i ifrågavarande afseende och att det endast är det förhållandet, att icke den väntade lagen nu föreligger, som föranleder utskottet att nu afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag tror, att det vore bäst att utan vidare afslå den kongl. propositionen och afvakta en ytterligare grundlig och allsidig utredning af hela frågan, och att man sålunda icke nöjde sig med en utredning, som är ensidig, hvilket enligt mitt förmenande utredningen nu är, då man blott hört personer, som äro anställda vid biblioteken.

För min del vill jag emellertid nu icke göra annat yrkande, än att jag ber att få hemställa om bifall till hvad konstitutionsutskottet här föreslagit, nemligen att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas. Emellertid har jag icke kunnat underlåta att låta de synpunkter, jag nu här framlagt, komma till kammarens protokoll för att visa, att denna sak icke är så enkel, som man kan tro den vara.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! I likhet med chefen för justitiedepartementet skulle jag på det allra högsta beklaga, om ett ytterligare uppskof på flere år skulle blifva nödvändigt med afseende på en anordning, som i sjelfva verket bort vidtagas för ett fjerdedels sekel sedan.

Emellertid vill jag nu blott framställa den frågan till begrundande:
»Vinner man något genom att nu afslå Kongl. Maj:ts proposition,

eller riskerar man något genom att antaga densamma?» Nej, man riskerar ingenting, men det är möjligt, att man vinner någonting genom att låta den blifva hvilande. Om vi låta den blifva hvilande, är det antagligt, att den förekommer till slutlig pröfning vid nästa riksdag tillsammans med då föreliggande förslag till lag enligt 87 § regeringsformen. Dessa två lagar, ändringen i tryckfrihetsförordningen och den nya civillagen, kunna antagas på det sättet, att gillandet af den ena göres beroende af den förutsättningen, att äfven den andra gillas. Man har då fullkomligt fria händer att handla så som frågan ter sig. Skulle man vid nämnda tillfälle icke vara viss om att man bör fatta ett definitivt beslut, har man den förträffliga utvägen — och jag förmodar, att, om Riksdagen önskar det, Kongl. Maj:t icke sätter sig deremot — att anlita sista punkten i 64 § regeringsformen och sålunda få uppskof med antagandet af denna grundlagsförändring till följande riksdag. På det sättet förbehölle man åt sig fria händer, för den händelse det skulle visa sig, att man kunde utan farhåga och utan att ställa till spektakel eller stora svårigheter för boktryckarne skrida till lösning af frågan vid nästa riksdag eller den derpå följande. Vi riskera sålunda alls ingenting genom att nu antaga den kongl. propositionen, men förbehålla oss möjlighet att utan långvarigare uppskof lösa denna fråga, angående hvilken man måste beklaga, att den icke blifvit löst för mycket länge sedan.

När jag hörde den förste talaren näst efter justitieministern berätta, att han yrkat en ändring i den kongl. propositionen, nemligen uteslutandet af orden »utan betalning», blef jag till den yttersta grad förvånad, att den icke ögonblickligen accepterades, och jag är ändå mer förvånad deröfver, sedan jag hörde den siste talaren utveckla alla de svårigheter och de deraf följande stora kostnader för boktryckarne, som den ifrågasatta anordningen sannolikt komme att medföra.

Jag begriper icke, hvarför man icke kunde gå in på den ärade talarens förslag att utesluta de orden, då man icke derigenom skulle hafva på något sätt föregripit den slutliga afgörelsen af den frågan: skall betalning gifvas eller icke? I det fallet hade man ju fria händer. Det finnes — har någon sagt — egentligen icke mer än ett slags saker här i verlden, som man förargar sig på, och det är sådana, som man icke kan begripa. Nu kan jag icke begripa, hvarför man icke antog detta förslag, och därför är jag förargad.

Jag vill tro, att kammaren skall låta sig öfvertygas om att vi icke vinna någonting genom att nu afslå det kongl. förslaget, och att hvarken vi eller någon annan menniska på jorden riskerar någonting genom att antaga förslaget såsom hvilande, emedan vi absolut behålla hela vår handlingsfrihet till en följande riksdag. Då få vi se, hvad vi skola besluta. Dessförinnan kan mycket vara upplyst, som vi nu äro tveksamma om. Jag anhåller därför om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar *Hammarlund, Berg* i Stockholm, *Höjer, Pantzarhielm, Trapp, Nydal, Hedlund* och *Odqvist*.

*Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Såsom justitieministern ganska riktigt upplyste, har utskottet ingalunda gjort någon anmärkning deremot, att det bör anskaffas bättre papper för arkiv-exemplar. Derom är utskottet fullt enigt. Vidare är utskottet också enigt derom, att, om detta förslag antages, det måste förorsaka en förändring i tryckfrihetsförordningen. Skälet till att utskottet icke vill gå in på det förslag, som nu föreligger, är, att det anser, att, på samma gång detta förslag behandlas, äfven borde föreligganden lag, som bör antagas angående papperets beskaffenhet. Man vet ju eljest icke, hvilka ändringar behöfva göras i tryckfrihetsförordningen. Det beror ju helt och hållet på affattningen af denna papperslag. Om denna nästa år föreligger till behandling och visar sig vara sådan, att det måste göras en ny förändring i tryckfrihetsförordningen, så blir ju följden, att man då måste förkasta föreliggande förslag, om vi nu antaga det såsom hvilande.

Justitieministern sade vidare, att flera likartade fall som detta varit före hos Riksdagen, då icke något särskildt civillagsförslag samtidigt förelegat. Han anförde dervid såsom exempel lagen om straffregister; men han sade dock på samma gång, att det då förelåg ett komitébetänkande, som man hade att rätta sig efter, ehuru det visserligen icke sedermera blef till fullo antaget. Äfven om rekvissionslagen sade justitieministern, att detta fall fullständigt liknade det nu föreliggande. Men jag skall å min sida anföra ett annat exempel från mycket senare datum, nemligen år 1896, då banklagen antogs. Då ansåg Riksdagen det nödvändigt, att på samma gång skulle framläggas den civillag, som genom grundlagsändringen gjordes nödvändig. Således har man, hvarje gång något i denna riktning förelegat, haft någonting att rätta sig efter, vare sig i form af ett lagförslag eller ett komitébetänkande. Men hvad föreligger i förevarande fall? Ingenting. Möjligen föreligger en utredning, som visar, att om detta förslag antages, kan man antingen låta papperet blifva underkastadt en särskild behandling, sedan det blifvit tryckt, eller bestämma, att en viss sorts papper skall användas, och möjligen kan det också hafva blifvit tal om att lemna någon ersättning åt boktryckarne. Men huru man skall göra, är fullkomligt outredt. Man vet icke, hvad man i detta hänseende önskar eller vill. Kan man då icke hafva haft rätt att begära, att en utredning skulle hafva förelegat? Riksdagens skrivelse afläts år 1898. Kunde icke då Kongl. Maj:t hafva medhunnit under dessa år att komma med ett fullständigt förslag i stället för att komma med ett sådant som detta i sista stund, då det ovilkorligen skall antingen antagas eller förkastas? Kongl. Maj:t har haft tid på sig ända från 1898 att upprätta ett fullständigt förslag.

Herr Österberg yttrade angående boktryckarne, att de få ganska stora utgifter. Derom talades också inom utskottet. Men det är icke säkert, att dessa utgifter skulle träffa boktryckarne. De kunna också falla på skriftställarne eller på dem, som köpa tryckalster. Då det var fråga om tull å krossad spanmål, sades det, att det är konsumenterna, som få betala kostnaden. Likaså kan det blifva

här. Jag gör mig därför icke så mycket samvete, om det gäller boktryckarne. Ty jag tror, att de reda sig. Boktryckaren skjuter nog utgiften ifrån sig. Ty får han en ytterligare kostnad, kan han lägga några öre på tryckalstret, som han utlemnar, och det tror jag kan i någon mån utjemna saken. Utskottets afstyrkande förorsakades således icke af ömhet om boktryckarne, utan deraf, att förslaget var outredt. Då en så pass vigtig fråga skulle afgöras, borde det hafva medföljt någon utredning.

*Ängående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Den siste talaren sade: hvad förlorar man på att antaga förslaget? Visserligen kan han hafva rätt deruti, att om vi antaga detta förslag och det kommer in ett förslag till civillag till nästa Riksdag, kunna vi vinna 3 år. Men om då, såsom ju är mycket sannolikt, lagförslaget blir sådant, att det förorsakar en ytterligare ändring i tryckfrihetsförordningen, och vi hafva antagit detta förslag i år, så kunna vi icke gerna åstadkomma en ändring nästa år. Det är därför utskottet afstyrkt förslaget. Men jag ger herr Hedin rätt i att om vi kunna antaga förslaget *fullkomligt oförändradt* nästa år, så vinna vi tid. Derför är ingen skada skedd, om herrarne vilja nu antaga det, men det kan också vara helt och hållet gagnlost.

Herr Boëthius föreslog att utesluta orden »utan betalning». Skälet till att utskottet icke antog detta förslag var, att vi icke visste, hvilken förändring det blifvande civillagsförslaget skulle förutsätta. Om vi taga bort dessa ord »utan betalning» och så nästa år komma under fund med, att det var aldeles galet, och att de borde stå kvar i grundlagen, dessa ord, som i så många år stått der, så kan det hända, att endast det blefve orsaken till förslagens fall nästa år.

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande från stockholmsbänken, nemligen att det vore ingen risk för kammaren att nu antaga Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, ty om den särskilda lag, som förutsattes skola framläggas, icke blefve tillfredsställande, hade Riksdagen endast att nästa år afslå det hvilande förslaget. Ja, detta kan hafva sin riktighet, om man anser, att det kongl. förslaget är fullkomligt tillfredsställande. Men jag för min del kan icke dela talarens uppfattning i detta fall. Jag tror nemligen, att då man närmare tänker på saken, kan man hafva betänkligheter mot att, på sätt Kongl. Maj:ts föreslagit, öfverflytta en väsentlig del af tryckfrihetsförordningen till en civillag. Boktryckarne skulle efter det kongl. förslaget hafva skyldighet att aflemna ett exemplar dels såsom hittills till chefen för justitiedepartementet och dels ett exemplar till ifrågasvarande universitetet. Om nu en boktryckare försummar detta, så skulle han straffas å ena sidan efter tryckfrihetsförordningen, derför att han icke aflemnat ett exemplar till chefen för justitiedepartementet, och å andra sidan efter civillag, derför att han underlåtit aflemna ett exemplar till universitetet. Jag kan icke förstå, hvad som påkallar en sådan öfverflyttning. Är det icke en fördel, att

*Angående
ändring af 1 §
11:o tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)*

man så vidt möjligt har i tryckfrihetsförordningen alla bestämmelser, som röra tryckfriheten och som åligga boktryckarne att fullgöra? Det är ofattligt för mig, att man kan säga, att det ligger en fördel i en sådan öfverflyttning. Jag yrkade också i utskottet, att utskottet skulle framlägga ett förslag om bibehållande af 11 mom. i 1 § sådant det nu lyder endast med den ändring, att papperet, hvarpå ifrågavarande exemplar till arkivalier tryckas, skulle vara af den beskaffenhet, som bestämmes i civillag. Då hade man behållit kvar alla bestämmelser, som nu finnas i tryckfrihetsförordningen. Det hade endast blifvit ett tillägg, nemligen att papperet skulle hafva en viss beskaffenhet; och denna bestämmelse om papperets kvalitet skulle då vara intagen i civillag. Jag tror, att detta skulle varit allra enklast. Detta förslag vann emellertid ej bifall.

Då jag för öfrigt icke kan godkänna, att man på detta sätt stympar tryckfrihetsförordningen och öfverför till civillag en del af det, som synes mig böra stå i ett sammanhang, så anser jag, att försunlighet i detta fall också bör straffas efter tryckfrihetsförordningen och icke efter civillag.

Hvad kostnaderna beträffar, är jag af den uppfattningen, att boktryckare ej lärer kunna undandraga sig dessa kostnader, och jag tror icke, att Riksdagen går in på att staten skall vidkännas några kostnader för detta papper. Skulle t. ex. staten tillhandahålla papper, som utskottet antyd, så skulle den väl nödgas inrätta en ny statsinstitution för att ordna dessa pappersförhållanden, och detta kan det väl icke vara skäl till. Men om så är, blir det nödvändigt att se till, att icke kostnaden för boktryckarne blir allt för känbar, man måste då tillse, huru det må vara möjligt att så ordna frågan om beskaffenheten af papperet, att det icke blir alltför stora olägenheter och kostnader, som läggas på boktryckarne.

Det är från dessa båda synpunkter som jag trott, att man bör godkänna utskottets hemställan. En utredning är nödvändig. Man bör få se, huru Kongl. Maj:t tänkt sig saken, och se huru sakkunnige tilltro sig affatta bestämmelse derom, huru det papper bör vara beskaffadt, som skall användas till arkivalier, och få utredning, i hvad mån kostnaden för detta papper öfverstiger kostnaden för det papper, som nu i allmänhet användes till trycksaker.

På dessa skäl, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Jag skall endast be att få med några ord bemöta ett och annat, som från olika håll blifvit yttradt.

Då herr Boëthius befarar, att det vid nästa riksdag visar sig omöjligt att ernå enighet om då föreliggande förslag till civillag, vill jag erinra derom, att den väg alltid står till buds, som anlitas vid 1876 års riksdag, när det var fråga om den litterära egenderrätten, den utvägen nemligen, att, såsom jag erinrade i mitt förra anförande, man i civillagen upptager allenast detsamma, som för närvarande står i grundlagen, och derigenom erhåller handlings-

frihet för framtiden, så att sedermera kunna i form af civillag införas de ytterligare bestämmelser, som behövas.

Hvad beträffar kostnaden och uttrycket »utan betalning», så är nog tolkningen af dessa sistnämnda ord icke alldeles så enkel, som samme ärade talare antog. Utan att inlåta mig på denna fråga, vill jag blott säga, att i alla händelser lägga dessa ord uppenbarligen icke hinder i vägen för en sådan anordning, att staten tillhandahåller erforderligt papper till tryckerierna.

Herr Österberg såg mycket mörkt de påföljder, hvilka skulle träffa den boktryckare, som glömde trycka arkivexemplaren på föreskrifvet papper. Han skulle nödgas eventuellt å nyo uppsätta skriften, hvilket tydligen skulle föranleda mycket stora kostnader. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt förslaget, ansvaret icke bestämmes i tryckfrihetsförordningen, utan i den särskilda lagen. Det möter säkerligen icke något hinder att affatta ansvarsbestämmelserna så, att orimliga kostnader för en glömsk boktryckare komma att undvikas; t. ex. så att han blott behöfver ersätta kostnaden för det på sämre papper tryckta exemplarets impregnering eller dylikt. Jag vill icke nu bestämdt yttra mig vidare derom, men att det fins tänkbara utvägar, är säkert.

Hvad utredningen angår, är det sant, att boktryckarne såsom korporation icke blifvit hörde; men man har låtit sig angeläget vara att höra fackmän, hvilkas sakkunskap är höjd öfver allt tvifvel. Och det är på deras upplysningar, som den föreliggande utredningen grundar sig; på samma upplysningar grundar sig också ett och annat, som jag kunde meddela i mitt förra anförande.

Den siste ärade talaren, konstitutionsutskottets vice ordförande, friherre Barnekow erinrade om förhållandet med antagandet af grundlagsändringarne beträffande riksbanken och af den nya riksbankslagen. Det exemplet är bra litet bevisande, skulle jag vilja säga. Det är nemligen allom bekant, att det då förelåg ett särskildt starkt och bindande vilkor, sammanhang mellan grundlagsändringen och den öfriga ifrågasatta lagstiftningen; helt säkert hade Riksdagen icke gått in på att tillerkänna Kongl. Maj:t ökad befogenhet med afseende på riksbankens styrelse annat än under förutsättning, att riksbanken fick all sedelutgifningsrätt och kom att utgöra en verklig centralbank. Det exemplet är något alldeles för sig sjelft stående och kan icke anföras såsom bevis i andra fall.

Herr Boëthius: Då det visat sig, att det förslag, jag framstälde i konstitutionsutskottet, men på grund af dess behandling der ansåg vara alldeles föfångt att fullfölja här i kammaren, kan påräkna sympatier, skall jag taga mig friheten att nu framställa det samma, och jag yrkar sålunda bifall till det hvilande förslaget till ändrad lydelse af 1 § 11 mom. tryckfrihetsförordningen med utslutande af orden »utan betalning».

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ansåg, att detta utslutande vore öfverflödigt därför, att äfven om orden »utan betalning» stode kvar, skulle staten likväl kunna leverera papperet.

*Ängående
ändring af 1 §
11:o tryck-
frihetsförord-
ningen.
(Forts.)*

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)

Men då hade man i alla fall bundit sig vid *ett enda* sätt för boktryckarnes kompensering. Och är detta lämpligt? Konstitutionsutskottets vice ordförande sade: »det är farligt att utesluta dessa ord ur det hvilande grundlagsförslaget, ty det kan hända, att man vid afgörandet finner, att det behöfver stå der». Hvarför skulle man finna, att det behöfver stå der? Jo, därför förmodligen, att det kunde visa sig, att boktryckarne icke böra hafva någon betalning. Ja, men då är ju saken afhjelpt, om man fastslår detta genom civillagen. Genom att utesluta orden »utan betalning» ur grundlagen har Riksdagen icke på något sätt bundit sina händer, utan kan ålägga boktryckarne att fullgöra den ifrågavarande skyldigheten gratis, men *kan* också bevilja dem skälig ersättning och kan härför hafva flera utvägar än blott den att låta dem få papperet gratis.

Jag skall således bedja att få yrka bifall till detta mitt förslag. Antages det, har kammaren i alla fall afgifvit en opionsyttring och visat, att den behjertar detta viktiga kulturändamål.

Herr Broström: Herr talman! Då jag inom utskottet deltagit i denna frågas behandling, skall jag bedja att få yttra några ord.

I den kongl. propositionen är framlagd en mycket genomgående utredning om den s. k. efterbehandlingen af papperet, d. v. s. företaget af en sådan procedur med tryck på dåligt papper, att papperet skulle få större hållbarhet. Utredningen är mycket allsidig, och man har kommit till det resultatet, att det, såsom herr justitieministern nämnde, ställer sig mycket dyrt, ja, så ofantligt kostsamt, att man måst öfvergifva tanken derpå.

Men den fråga, som här egentligen är å bane, nemligen frågan om mera hållbart papper för arkivexemplar, *derom* finnes i Kongl. Maj:ts proposition, såvidt jag kunnat läsa den, knappast någon utredning, utan endast yrkande, att det skall vara papper af större hållbarhet. Men hvem skall kontrollera denna hållbarhet? Om vi nu antaga denna grundlagsändring och en sådan särskild lag, vore det kärt att få veta, hvem som skall kontrollera, hurudant papperet skall vara. Eller skall denna kontroll vara öfverlemnad åt respektive bibliotekarier, af hvilka den ene godkänner papperet, men den andre kasserar detsamma! Nej, frågan är alldeles för litet utredd, eller, rättare sagdt, den är alldeles outredd.

För egen del är jag lika öfvertygad om nödvändigheten utaf att vi få bättre papper i arkivexemplaren, som den ärade talaren på upsalabänken i sitt första anförande sade sig vara, och som boktryckare finner jag, för egen del, att kostnaderna för mig icke torde blifva så särdeles stora, beroende på, med hvilka maskiner man arbetar och hvad omfattning boktryckeriet har. Men helt annorlunda ställer sig saken för våra stora milliontryckerier. För dem blir kostnaden oerhördt stor.

Man talar nu om bättre hållbarhet hos papperet. Ja, det finnes af papper öfver ett hundratal qualitéer, och det skall väl vara *någon* norm. hvarvid man skall stanna.

En annan omständighet beröres också af detta förslag, då det i slutet af lagtexten heter: »med tillhörande planscher». Den, som något känner till förhållandena, vet, att planscher måste tryckas på särskildt preparerad papper, för att man skall få något så när hyggligt tryck. Detta papper är visserligen tjockt, men skört. Hållbart kan man icke säga, att något planschpapper är.

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Än ytterligare en annan sak! Jag talade med en boktryckare här i Stockholm från ett tryckeri, der mycket illustrerad tryck verkställes. Det kunde, sade han, icke tryckas på vanligt linne-papper, utan att detta undergått förberedande dyrbar behandling.

Frågan är med ett ord alldeles icke utredd. Jag tror, att den behöfver ligga till sig, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag. För öfrigt lär väl frågan nu vara fallen, ty, efter hvad man sagt mig, har Första Kammaren redan antagit utskottets förslag.

Herr Waldenström: Herr talman! Jag hade väntat, att någon af de föregående talarne skulle till besvarande upptaga ett ord, som herr justitieministern sade. Han nämnde, såvidt jag hörde rätt, att konstitutionsutskottet såsom vilkor för att tillstyrka en grundlagsändring uti här föreliggande syfte skulle hafva fordrat garantier för att inga för boktryckarne betungande stadganden nu eller framdeles komme att i lag införas. Som herrarne behagade finna, har konstitutionsutskottet emellertid icke äskat någonting sådant, utan endast att erhålla »någon kännedom» angående »det afsedda hufvudinnehållet» i den lag, som vore att vänta. Detta är väl något helt annat än hvad herr justitieministern har inlagt i utskottets ord. Och det måtte väl vara en *billig* begäran, att man får *någon* kännedom om det *afsedda hufvudinnehållet* i den lag, som skulle komma.

Sedermera sade herr justitieministern, att om man låter de der orden »utan betalning» stå qvar, så kan det icke hindra, att staten levererar papper. Men huru skall staten kunna leverera papper i sådan oändlig massa af format, som nu användes till olika tryckalster? Och för resten, hvad vill det säga, att staten levererar papper, om icke att staten betalar papperskostnaden? Men då blir det ju stridande emot hvad grundlagen skulle innehålla, nemligen att boktryckaren skulle aflemna arkivexemplaren utan betalning. Ty det står icke, att han skall *trycka* utan betalning, utan att han skall *leverera arkivexemplaren* utan betalning, och till exemplaren hör också papperet.

Herr Hedin sade, att vi förlora ingenting genom att antaga detta förslag. Vi hafva ju full rätt att afslå det nästa riksdag. Ja, det kan ju låta bra, men jag hemställer till herrarne, om det kan vara skäl att antaga en grundlagsändring på den ofantligt lösa grunden, att man tänker: »vi kunna ju afslå det hvilande förslaget nästa år». Jag tycker, att man icke ens första gången bör antaga en grundlagsändring på andra skäl, än att man pröfvat densamma och kommit till den åsigten, att den är »högst nödig och nyttig» och kan genomföras.

Angående
ändring
af 1 § 11:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)

För resten tror jag icke, att det är så förskräckligt farligt, om vi skulle dröja tre år längre, innan vi komme till något resultat i den här frågan. Det må visserligen vara viktigt att bevara minnesmärkena af vår närvarande kultur, men de egentliga minnesmärkena af densamma tryckas i allmänhet äfven nu på papper, som är ganska hållbart. Det har redan en fackman här påpekat. Men det är ofantligt mycket annat, som tryckes, som är af absolut *intet* värde såsom minnesmärken af vår kultur. T. ex. allt accidenstryck. Af hvad intresse kan det vara, att af allt accidenstryck skulle levereras exemplar på särskildt papper till arkiven? Och det står dock i det här kongl förslaget, att af *allt*, som tryckes, arkivexemplar skola levereras på sådant der godkändt papper.

Kostnadsfrågan höra herrarne är alldeles outredd. Justitieministern sjelf måste erkänna det. Den *tekniska frågan* är också fullkomligt outredd. Justitieministern sjelf erkänner, att så är förhållandet. Pappersfrågan är en mycket invecklad fråga, som ännu icke funnit sin lösning. Och hvad tjenar det till att antaga en grundlagsändring under den möjliga förutsättningen, att det blir omöjligt att åstadkomma en civillag för att bestämma papperets *qualité*? Vidare skulle jag vilja fråga, hur Kongl. Maj:t tänkt sig kontrollen öfver detta pappers *qualité*. Hvem skall utöfva den? Skola de särskilda biblioteken göra det, eller skall man inrätta ett särskildt embetsverk för ändamålet? När kan en boktryckare vara säker på att det papper, han använder till biblioteksexemplaren, skall vinna godkännande? Allt detta behöfver man hafva någon kännedom om, men det får man icke i det kongl. förslaget. I det hänseendet saknas nästan totalt utredning. Det är också förvånande, att man talar om att man hört sig för hos en eller annan boktryckare om denna sak, i stället för att man bort vända sig till boktryckareföreningen för att få ett allsidigt och pålitligt utlåtande. För min del tror jag därför, att Andra Kammaren gör klokast och bäst uti att bifalla konstitutionsutskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de derunder framställda yrkandena gaf herr talmannen propositioner 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Blomberg afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det af herr Boëthius under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen förklarade sig anse förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraposition antagits det under punkt 2:o omförmälda yrkandet, uppsatt, godkänd och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å berörda hemställan bifallit den af herr Blomberg afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 133 ja mot 68 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. P. Johansson* i Stensjö under fem dagar från och med den 5 innevarande april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,16 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.